

*Krönika publicerad i Miljöaktuellt, februari 2000,
Hillevi Helmfrid*

Vilken är nu agendan?

Nu är det här; det tjugoförsta århundradet, i all sin vardaglighet.

Åtta år har vi haft på oss för att formulera en ny agenda för detta nya århundrade. Genom breda samrådsprocesser kring framtidsfrågor i alla länder och på alla nivåer i samhället var tanken att Agenda 21 skulle visa vägen ut ur den globala krisen med tilltagande miljöförstöring och växande fattigdom som några av de främsta kännetecknen. I Agenda 21 dokumentet som undertecknades av 180 statschefer i Rio 1992 understryks att arbetet med att formulera och förverkliga den nya agendan ska ske på ett sådant sätt att demokratin samtidigt vitaliseras, bli ska kvinnor, barn, ungdomar och ursprungsbefolkningar ges möjlighet att stärka sin ställning i samhället.

Stora insatser har gjorts. I Sverige inte minst på det lokala planet. Och samtidigt—aldrig har jag känt mig så osäker som nu: Vilken är *den egentliga* agendan för detta nya århundrade?

Handlar agendan om ökad livskvalitet, gränslös solidaritet, fördjupad demokrati, långsiktig bärkraft och en insikt av att allt hänger samman?

Eller handlar den om köpfest, ökade inkomstklyftor, spekulatsekonomi och om "miljö" som medel för fortsatt tillväxt och stegrade vinster?

Agenda 21 arbetet har på många sätt varit framgångsrikt i Sverige. Alla kommuner har varit engagerade och den första tiden kan närmast beskrivas som en väckelserörelse. Efter den internationella avrapporteringen 1997 är bilden mer splittrad. I många kommuner arkiveras handlingsplanerna under tystnad, medan man i andra gått in i en ny fas med utvidgade och/eller fördjupade ansatser.

På den nationella nivån har man under hela denna tid nöjt sig med att uppmuntra det lokala arbetet. Man har ordnat konferenser, sammanställt goda exempel, skrivit rapporter och åkt till internationella möten med budskapet att "Sverige är bra".

Kommunerna beröms i olika utvärderingar för att i många fall ha placerat sina Agenda 21 sekretariat nära kommunledningen. Något motsvarande har inte skett på den nationella nivån. På den nationella nivån spelar Agenda 21 rollen av ett vidgat miljöprojekt. Agendasekretariatet är placerat på Miljödepartementet och inte vid Statsrådsberedningen, vilket vore naturligt om Agenda 21 verkligen haft status av en övergripande strategi för samhällsutvecklingen.

Tidens tecken är motsägelsefulla. Hur stark är egentligen kraften och viljan att avveckla fattigdom och miljöförstöring under det att demokrati och delaktighet utvecklas? Denna fråga måste allt fler gräsrotter och eldsjälur som engagerat sig i det lokala agendaarbetet fråga sig nu när det blir allt tystare kring Agenda 21.

Jag undrar om inte betoningen på samförstånd, som under "väckelsefasen" var styrkan med Agenda 21, nu är det som tar syre från förändringsarbetet. Det är allt för vanligt med formuleringar som betonar "och": Det handlar om ekologiska OCH ekonomiska OCH sociala OCH kulturella OCH tekniska OCH.....dimensioner.

Sällan analyseras hur dessa "dimensioner" påverkar varandra, vad de mer precist innebär, och vilka mål som — när det kommer till kritan — är överordnade.

Det är naturligtvis en avgörande skillnad om man anser att "den ekologiska dimensionen" kan adderas till vår gamla syn på utveckling och bereda vägen till nya "marknader" eller om man ser miljöförstöring som ett av flera symptom på en sjuk samhällsutveckling, som fordrar en omvärdering av vår syn på utveckling, välfärd och livets mening.

Att det finns många konflikter under ytan vet var och en: Målkonflikter, intressekonflikter och skilda verklighetsuppfattningar. Att inte låtsas om dem urholkar förtroendet. Efter några år av intensivt experimenterande kan det kanske vara dags att stanna upp och se vad vi har lärt om hur förändring går till och hur den inte går till.

hillevi.helmfrid@privat.utfors.se